

შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოლოგიის დეპარტამენტი

რატი ჩიბურდანიძე

მხატვრულ-სტილისტური ტენდენციები XX საუკუნის 70-იანი

წლების ქართულ ფერწერაში.

სპეციალობა – ხელოვნების ისტორია და თეორია

ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის დოქტორის აკადემიური

ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი

ანოტაცია

ბათუმი 2013

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის, ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოლოგიის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელები : ანა კლდიაშვილი

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის სრული პროფესორი.

მაია ჭიჭილაშვილი

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ბათუმის ხელოვნების სასწავლო უნივერსიტეტის სრული პროფესორი.

შემფასებლები :

ნინო ღაღანიძე

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის სრული პროფესორი.

სამსონ ლეჟავა

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის ასოცირებული პროფესორი.

ლელა ოჩიაური

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის სრული პროფესორი.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

საკვლევი თემის აქტუალობა. XX ს-ის ქართული სახვითი ხელოვნების განვითარების სხვადასხვა ასპექტის განხილვისას თვალნათლივ იკვეთება არა მარტო ის ეტაპები, რომელთაც მხატვრული ცხოვრების შეფასებისათვის განსაზღვრული მნიშვნელობა აქვთ, არამედ მრავალი მხატვრული მოვლენა, სტილისტური მიმართულება, რომლებიც მიუხედავად შინაგანი წინააღმდეგობებით აღსავსე ისტორიისა, ქართულ ხელოვნებაში მკაფიოდ გამოხატული, ინდივიდუალური ხასიათისა თუ ხელწერის მქონე მხატვართა შემოქმედებით არის განპირობებული. თანამედროვე ქართული მხატვრობა არაერთგვაროვანი მოვლენაა. ნაშრომის კვლევის საგანი გულისხმობს იმ ახალი ქართული მხატვრობის თავისებურებათა ანალიზს, რომელმაც საფუძველი 1950-60-იანი წლებიდან დაიდო. ეს ის პერიოდია, როდესაც სახვით ხელოვნებაში მიმდინარეობდა მხატვრული ფორმისა და სივრცის პლასტიკური ინტერპრეტაციის, სურათის კომპოზიციური სტრუქტურის, წმინდა ფერწერული საწყისების ინდივიდუალური გააზრების ინტენსიური პროცესი.

1970-იანი წლების ქართული ფერწერის თავისებურებებს ამ პერიოდის გამორჩეულ ხელოვანთა შემოქმედება ასახავს. ესმა ონიანის, თამაზ ხუციშვილის, გოგი ჩაგელიშვილის, ვახტანგ ბესელიას შემოქმედება ნათლად წარმოაჩენს ამ დროის ქართულ კულტურაში მიმდინარე პროცესებსა და მხატვრულ აზროვნებაში მომხდარ ცვლილებებს.

აღნიშნულ მხატვართა შემოქმედება საწყისებს აკადემიზმიდან იღებს, პარალელურად მიმდინარეობს მათ მიერ იმპრესიონიზმის, პოსტ-იმპრესიონიზმის და სხვადასხვა მოდერნისტული მიმდინარეობების შესწავლა-ათვისების პროცესი. ამ საფუძველზე აღმოცენებული თითოეული მათგანის შემოქმედება თავისებურად ვითარდება და განსაკუთრებულ მხატვრულ სახეს იღებს. მნიშვნელოვანია ის, რომ ჩვენს მიერ შერჩეული მხატვრების უმეტესობა დღემდე განაგრძობს შემოქმედებით მოღვაწეობას და მათი მხატვრული ძიებები დღესაც აქტიურ ფაზაშია. ეს საშუალებას იძლევა თვალი გავადევნოთ თითოეული მათგანის განვითარების გზას და დავადგინოთ თუ რა ფორმით ჩამოყალიბდა მათი შემოქმედებითი ძიებები.

ნაშრომის აქტუალობა თანამედროვე ქართული მხატვრობის განვითარების უწყვეტი რგოლის გააზრებაში, მხატვრული პრობლემების გადაწყვეტის ისტორიული და კულტურული წანამძღვრების ობიექტური თუ სუბიექტური

მიზეზების გარკვევაში მდგომარეობს. აღსანიშნავია, რომ სამოცდაათიანელთა ხელოვნებაში მიმდინარე პროცესები მნიშვნელოვნად განსაზღვრავენ თანამედროვე ქართული მხატვრობის სახეს. ქართული ფერწერის აღნიშნული ეტაპის შესწავლა ასევე აქტუალურია ეროვნული კულტურული ფენომენის, მსოფლიო ხელოვნების კონტექსტში ქართული მხატვრობის მნიშვნელობისა და ადგილის განსაზღვის თვალსაზრისით.

კვლევის მიზნები და ამოცანები. ნაშრომი “მხატვრულ-სტილისტური ტენდენციები XX ს-ის 70-იანი წლების ქართულ ფერწერაში“ მიზნად ისახავს თანამედროვე ქართულ ხელოვნებაში, კერძოდ სამოცდაათიანელთა შემოქმედებაში მიმდინარე მხატვრულ-სტილისტური პროცესების კვლევას; მხატვრულ-სტილისტური და ისტორიული ანალიზის ფონზე განსაზღვროს ახალი ქართული ფერწერის ხასიათი, განახორციელოს იმ მხატვრული გარემოებებისა და მიდგომების შესწავლა-ანალიზი, რამაც განაპირობა თანამედროვე მხატვართა შემოქმედებითი ძიებები და მათ ნამუშევრებში ფორმათქმნადობის კონკრეტული მოტივაციები. ნაშრომის ამოცანას წარმოადგენს აღნიშნულ მხატვართა ქმნილებების იდეური და მეთოდოლოგიური საფუძვლების, მხატვრულ-კომპოზიციური ძიებების, სამოცდაათიანელთა ფერწერაში მიმდინარე სტილისტური პროცესების ანალიზი.

კვლევის მეთოდი. XX ს-ის ქართულ ფერწერაში რამდენიმე ეტაპი გამოიკვეთება, მათ შორის ერთ-ერთი 1960-70-იანი წლებია. სადოქტორო თემა სწორედ სამოცდაათიანელთა შემოქმედებითი თავისებურებების კვლევას ეხება. კვლევისათვის გამოყენებულია მხატვრულ-სტილისტური ანალიზის მეთოდი, რაც განსაზღვრავს ამ პერიოდის მხატვართა მოღვაწეობის ერთიან სურათს, მის სპეციფიკურობას და ადგილს თანამედროვე ქართული ხელოვნების ისტორიაში. კვლევის მეთოდოლოგია ეფუძნება ხელოვანთა შემოქმედებითი ძიებების, ინდივიდუალური მხატვრული ხელწერის შესწავლას ჩვენი ქვეყნის ისტორიული და კულტურული განვითარების კონტექსტში.

კვლევის პროცესში საფუძვლიანად დაგამუშავე ჩემს ხელთ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა, რომელიც XX ს-ის ქართული სახვითი ხელოვნების მხატვრულ-სტილისტურ პრობლემებს შეეხება. კერძოდ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო დ. ანდრიაძის, ლ. ანთელავა-მამალაძის, ი. არსენიშვილის, ვ. ბერიძის, დ. თუმანიშვილის, ა. კლდიაშვილის, ქ. კინწურაშვილის, ს. ლეკავას, ნ. ღაღანიძის, ნ. შერვაშიძის, გ. ხოშტარიას, ნ. ჯანბერიძის და სხვა მეცნიერთა

შრომების შესწავლა და გათვალისწინება ამა თუ იმ კონკრეტული პრობლემის განხილვისა და ანალიზის დროს.

კვლევის მეცნიერული სიახლე. ნაშრომის მეცნიერული სიახლე პირველ რიგში განპირობებულია იმით, რომ ქართული სახვითი ხელოვნების განვითარების ეს პერიოდი არასდროს ყოფილა საგანგებო კვლევის საგანი. ხელოვნებათმცოდნეობით სამეცნიერო ლიტერატურაში არ არსებობს ამ მონაკვეთის მხატვრული პროცესების ამსახველი ნაშრომი. ჩვენს მიერ გამორჩეულ მხატვართა შემოქმედებაზე სულ რამდენიმე სტატიაა დაწერილი, ძირითადად სამხატვრო ალბომების წინასიტყვაობების სახით, სადაც მათი ხელოვნების საკმაოდ ზოგადი მიმოხილვაა მოცემული, ისინი სამეცნიერო დასკვნებსა და თეორიულ ანალიზს თითქმის არ შეიცავს. ძირითადად მხედველობაში გვაქვს გ. ხოშტარიას, ქ. კინწურაშვილის, დ. ანდრიაძის, ი. ქარაიას ცალკეული პუბლიკაციები. ე. ონიანის შემოქმედებითი გზის და სტილისტური თავისებურებების ანალიზს იძლევა გ. ხოშტარია მხატვრისადმი მიძღვნილი ალბომის წინასიტყვაობაში. ავტორი განსაზღვრავს ხელოვანის მხატვრული ხედვის ევოლუციას და იძლევა მისი შემოქმედებითი გზის ზოგად მონახაზს, ფერწერული ამოცანების სპეციფიკის თვალსაზრისით წარმოაჩენს მხატვრული სტილის ძირითად ასპექტებს. ამასთან ერთად პუბლიკაცია წარმოადგენს როგორც ე. ონიანის, ისე საერთოდ ამ პერიოდის ქართული ფერწერის ისტორიულ კონტექსტში გააზრების ცდას. თ. ხუციშვილის შემოქმედების ზოგიერთ ასპექტს უსვამს ხაზს გ. ხოშტარია მხატვრის ალბომისათვის განკუთვნილ წინასიტყვაობაში. ავტორი საგანგებოდ აღნიშნავს მის საშემსრულებლო ოსტატობას, ფერწერული ენის, მასალის ორგანულ შეგრძნებას, რაც თ. ხუციშვილს ქართული რეალისტური მხატვრობის საუკეთესო ტრადიციების გამგრძელებლად წარმოაჩენს. გ. ჩაგელიშვილის შემოქმედებითი მიღწევების გააზრების მცდელობას წარმოადგენს დ. ანდრიაძის, ი. ქარაიას, ქ. კინწურაშვილის პუბლიკაციები, რომლებშიც ასევე ზოგადად, მოკლედ არის წარმოჩენილი ავტორის მხატვრულ-ესთეტიკური მრწამსი და შემოქმედების საფუძვლები, ინდივიდუალური ხელწერის სპეციფიკური ნიშნები. ამ პუბლიკაციებში მინიშნების დონეზეა გამოვლენილი გ. ჩაგელიშვილის ადგილი და მიმართება როგორც უახლეს ქართულ, ისე თანადროულ დასავლურ ხელოვნებასთან. ჩვენთვის ხელმისაწვდომი მასალებიდან ფაქტობრივად ზოგადი ხასიათის პუბლიკაციებიც კი არ

მოგვეპოვება ვ. ბესელიას შემოქმედების შესახებ. ამდენად ზემოხსენებული ავტორების მხატვრული ხედვა, ფერწერული თავისებურებები და ადგილი თანამედროვე ქართულ მხატვრობაში სათანადო განსაზღვრას საჭიროებს. ამ თვალსაზრისით სადისერტაციო თემა წარმოადგენს სამოცდაათიანელთა შემოქმედების, ამ პერიოდის ქართული ფერწერის კვლევის პირველ ცდას. გამოკვლევა არის მცდელობა ერთგვარად შეავსოს ამ სფეროში არსებული სიცარიელე და მოგვცეს სამოცდაათიანელთა მოღვაწეობის ერთიანი სურათი; მხატვრული ძიებებისა და მიღწევების მაგალითზე წარმოაჩინოს უახლესი ქართული მხატვრობის დამახასიათებელი ნიშნები, მისი სპეციფიკურობა, ადგილი და მნიშვნელობა თანამედროვეობის კონტექსტში.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა. ნაშრომში განხილულია თანამედროვე ქართულ ხელოვნებაში, კერძოდ, 1970-იანი წწ-დან 2000-იან წწ-მდე ქართულ ფერწერაში მიმდინარე მხატვრულ-სტილისტური პროცესები. გამოკვლევა გარკვეულწილად შეავსებს ჩვენს ცოდნას თანამედროვე ქართული კულტურისა და ხელოვნების განვითარების შესახებ. საკვლევი თემის მიზანი და შედეგები განაპირობებს ნაშრომის პრაქტიკულ ღირებულებას. იგი დაეხმარება ქართული ხელოვნების, ფერწერის ისტორიით დაინტერესებულ პირებს, რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სპეციალური კურსის, ლექცია-სემინარების მოსამზადებლად.

ნაშრომის აპრობაცია. დისერტაცია შესრულებული და აპრობირებულია შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტში 2012 წლის 24 თებერვალს. დოქტორანტის ინდივიდუალური სასწავლო პროგრამის ფარგლებში ანგარიშის სახით 2008, 2009, 2010, 2011 წლების სხდომებზე წაკითხული და განხილული იქნა სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები და დასკვნები თავების მიხედვით.

დისერტაციის სტრუქტურა და შინაარსი. სადისერტაციო ნაშრომის “მხატვრულ-სტილისტური ტენდენციები XX ს-ის 70-იანი წლების ქართულ ფერწერაში” სტრუქტურაში მოცემულია: შესავალი, ხუთი თავი, დასკვნა. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია (95 დასახელება), ვიზუალური მასალა სათანადო ილუსტრაციების სახით (80 ფერადი ილუსტრაცია), დისერტაციის მოცულობა შეადგენს 158 ნაბეჭდ გვერდს.

პირველ თავში განხილულია XX ს-ის ქართული მხატვრობის განვითარების გზები და ძირითადი ტენდენციები. ქართული ხელოვნების ფესვები სათავეს ჯერ კიდევ უძველეს წარსულში იღებს. სახვითი ხელოვნების სხვადასხვა დარგს ოდითგანვე უმნიშვნელოვანესი ადგილი ეკავა. ოქროს, ვერცხლის, ბრინჯაოს ნაკეთობანი, კერამიკული და მინის ჭურჭელი რამდენიმე ათასწლეულს ითვლიან. შუა საუკუნეებში იქმნება ქვისა და ლითონის, ხეზე კვეთის, მონუმენტური და მინიატურული მხატვრობის მრავალი ნაწარმოები. საუკუნეთა მანძილზე ადგილობრივ, ბიზანტიურ და აღმოსავლეთ ქრისტიანულ ტრადიციათა რთულ ურთიერთკავშირში ვითარდებოდა მაღალმხატვრული, ეროვნული თავისთავადობით გამორჩეული ქართული ხელოვნება.

XIX ს-ის დასაწყისიდან ქართული ხელოვნების განვითარების ახალი ფაზა იხსნება. საქართველო უკავშირდება რუსულ და ევროპულ კულტურებს და დასავლური სამყაროს კალაპოტს უბრუნდება. იწყება შემოქმედებითი ძალების გარკვეული აქტივიზაცია. ქართველ ოსტატებს საშუალება ეძლევათ რუსეთსა და ევროპაში მიიღონ პროფესიული განათლება, აითვისონ მათთვის ახალი რეალისტური ხელოვნების პრინციპები.

XIX ს-ის პირველი ნახევარი შუა საუკუნეების ხელოვნებიდან რეალისტურობისაკენ გარდამავალი პერიოდია. ჩნდება დაზგური სურათი, რომელშიც უპირატესობა პორტრეტულ ჟანრს ენიჭება. ეროვნული ხელოვნების განვითარების გზაზე უდიდეს როლს თამაშობს ე.წ. “ტფილისური სკოლა”. სწორედ აქედან მოყოლებული შეიძლება თვალი გავადევნოთ სტილისტურ გადასვლას პირობითობიდან სამყაროს რეალისტური ასახვისაკენ, რაც მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო ქართული ხელოვნების ევოლუციისათვის.

ახალი ქართული ფერწერის პირველი თაობის წარმომადგენლებმა (ა. ბერიძე, ა. მრევლიშვილი, გ. გაბაშვილი, მ. თოიძე და სხვ.) დაამკვიდრეს რეალისტური მსოფლშეგრძნების პრინციპები, გააფართოვეს შემოქმედებითი დიაპაზონი, საფუძველი დაუდეს სახვითი ხელოვნების მრავალ დარგს და ჟანრს, ისინი ცდილობდნენ “დასწვოდნენ” ევროპული ხელოვნების მონაპოვარს. XX ს-ის მიჯნაზე და მის პირველ ათწლეულში რეალისტური მხატვრობის დამკვიდრების ამოცანა მათ მიერ დაძლეულ იქნა. უნდა აღინიშნოს, რომ ამავე პერიოდში განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა თვითნასწავლი მხატვრის ნ. ფიროსმანაშვილის შემოქმედებამ, რომლის მხატვრობამ ინტუიციურად, საგნებით

ბუნებრივად დაიტია ქართული ხელოვნების მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია და ამავდროულად თანამედროვე უღერადობაც შეიძინა.

1910-20-იან წლებში ქართულ მხატვრობაში თვისობრივად ახალი, ძალზე საინტერესო და მრავალფეროვანი პერიოდი იწყება. 1920-იანი წლების თაობა (დ. კაკაბაძე, ლ. გუდიაშვილი, შ. ქიქოძე, ე. ახვლედიანი და სხვ.) მიზნად ისახავს ფორმითა და შინაარსით ეროვნული და ამავე დროს თანამედროვე დასავლური ტიპის პრინციპებზე დაფუძნებული ფერწერის ჩამოყალიბებას. “ხელოვნება ეროვნული და ამავე დროს თანამედროვე, ეროვნული თავისი არსით და ამასთანავე XX ს-ის მოთხოვნილებათა დონეზე მდგომი” (ბერიძე 1983:3) – ასეთია “ოციანელთა” თაობის შემოქმედებითი მრწამსი. ტრადიციისადმი ახლებურმა მიდგომამ, მისგან ორგანულად აღმოცენების სურვილმა, მსოფლიო ხელოვნების თანადროულ მიმდინარეობებთან ზიარებამ წარმოშვა უაღრესად თავისთავადი მხატვრობა, რომელიც თანამედროვე ქართული ხელოვნების პირველი აყვავების პერიოდად არის მიჩნეული. ჩვენის აზრით, ამ პერიოდში ქართული ხელოვნება თავისი ფორმათქმნადობის თვალსაზრისით თანმხვედრი აღმოჩნდა დასავლურ ხელოვნებაში მიმდინარე მხატვრული პროცესებისა. რეალურად ეს იყო ქართული ფერწერის ორგანული განვითარების შედეგი.

1920-იანი წლების ქართული ხელოვნების განვითარების ეს ორგანული პროცესი 1930-იან წლებში შეწყდა. საბჭოთა კავშირში ამუშავებულმა იდეოლოგიურმა წნეხმა ქართული კულტურა კიდევ ერთხელ ამოაგდო ბუნებრივი განვითარების კალაპოტიდან. 1920-იანი წლების შემოქმედებითი ძიებების უარყოფამ, რეალიზმის ცალმხრივმა გაგებამ, დაბალ პროფესიონალიზმთან ერთად, განაპირობა მხატვრულ ნაწარმოებთა ერთგვაროვნება, როგორც შინაარსის, ასევე მხატვრული მეთოდის განვითარების თვალსაზრისით. სოცრეალიზმის ყალბ იდეურობასა და დეკლარაციებს დამორჩილებული ავტორები შემდგომშიც ვერ სძლევენ სტილისტურ ერთფეროვნებას. ამ პერიოდის მონუმენტურ ქმნილებებში ვლინდება სიუჟეტის გახსნის ერთგვარი ლიტერატურულობა და კომპოზიციური აგების დეკორაციული ხასიათი. ეს თავისებურებები ქართულ ხელოვნებაში 1950-იან წლებამდე გრძელდება.

1950-იანი წლებიდან, იწყებს რა ახალ ძიებებს მხატვრული სპეციფიკის სფეროში, უახლესი ქართული მხატვრობა ფაქტიურად თავიდან უბრუნდება იმ პრობლემებსა თუ მხატვრულ პრინციპებს, რომელთა ორგანული განვითარება

ხელოვნურად იქნა შეჩერებული 1930-იან წლებში. ამ პერიოდში შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსულმა ახალგაზრდა მხატვრებმა (ჯ. ხუნდაძე, ე. კალანდაძე, ზ. ნიუარაძე და სხვ.) თამამად დაარღვიეს ფორმალური ძიებების აკრძალვა. “ორმოცდიათიანელები” იღვწოდნენ, რათა თავის უფლებებში აღედგინათ ფერი, როგორც სურათის ერთ-ერთი ძირითადი საწყისი. ისინი ფერწერული ამოცანების გადაწყვეტით იყვნენ დაინტერესებულნი, რამაც მათ მხატვრობაში მყარი, გააზრებული ფერადოვანი სისტემის ჩამოყალიბებას ჩაუყარა საფუძველი. ეს მხატვრები საერთო მიზნებს ისახავდნენ, მაგრამ მათ განვითარების საკუთარი გზა გაიარეს და შექმნეს ნაწარმოებები, რომლებიც მკაფიოდ ასახავენ თითოეული მათგანის შემოქმედებით მრწამსს. 1950-იანი წლების შუა ხანებიდან ფერწერული ამოცანები ორგანულად დაუკავშირდა ამ პერიოდის ხელოვნების საერთო ტენდენციას – მხატვრული ენის განახლებისაკენ ლტოლვას. ორმოცდიათიანელთა ნოვაციები, რომლებიც ახალი მხატვრულ-სააზროვნო პრობლემატიკის დამკვიდრებას უკავშირდება, ლოგიკურ დასაყრდენს უქმნიდა მომავალ თაობებს. სხვადასხვა მხატვრული პრობლემებისადმი შემოქმედებითი მიდგომა, სამყაროს უშუალო, ინდივიდუალური აღქმა, ხატოვანი აზროვნება, ფერწერის სახვით-დეკორატიული საშუალებების, ფერის თავისთავადი და სახვითი თვისებების ხაზგასმა ორმოცდიათიანელთა შემოქმედებითი ინტერესების ძირითად სფეროს განსაზღვრავს.

1950-60-იან წლებში მომხდარმა არსებითმა ძვრებმა, პოლიტიკურ-კულტურულმა ლიბერალიზაციამ მხატვრული გამომსახველობითი საშუალებების ძიებების გააქტიურება განაპირობა. “უძრაობის” პერიოდში საბჭოთა იდეოლოგიური წნეხი და ცენზურა აღარ არის ისეთი მკაცრი. აღსანიშნავია, რომ სწორედ ამ პერიოდში აღწევენ თავისი შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოვლენას როგორც უფროსი, ისე მომდევნო თაობის წარმომადგენლები, რომლებიც სამოღვაწეო ასპარეზზე 1960-70-იან წლებში თანმიმდევრულად გამოდიან. სახვით ხელოვნებაში ნათლად იკვეთება მხატვართა მისწრაფება განზოგადებული სახეების შექმნისა და სამყაროს ხატოვან-ესთეტიკური აღქმისაკენ. ნიშანდობლივია, რომ ამ ეპოქისათვის დამახასიათებელი ცხოვრების არსის სიღრმისეული განცდა მხატვრის თვითმყოფადობის გამოვლენის ფართო შესაძლებლობებს ქმნიდა. ამ პლედის საუკეთესო წარმომადგენლები თავიანთ ნამუშევრებში მთელი სისავსით ავლენდნენ საკუთარ მსოფლშეგრძნებას, გამოხატავდნენ საკუთარ

დამოკიდებულებას გარემომცველი სინამდვილისადმი. ამდენად, ამ პერიოდიდან მხატვართა ინდივიდუალიზმი კვლავ ქართული ფერწერის დამახასიათებელ თვისებად იქცა.

1960-იანი წლების თაობის (კ. მახარაძე, რ. თორდია, გ. თოიძე და სხვ.) ზოგად მიღწევად შეიძლება ჩაითვალოს კომპოზიციური სტრუქტურის დეკორატიულობის, მონუმენტურობის წინ წამოწევა, სახვით-პლასტიკური და დეკორატიულ-სიბრტყობრივი ფორმების ერთგვარი სინთეზი, თავშეკავებული კოლორიტის პირობითობა, ფერწერის ერთგვარი სიახლოვე ჭედურობისა და ქანდაკების დამახასიათებელ პრინციპებთან.

1970-იან წლებში ახალი აზროვნებისაკენ და თვითგანახლებისაკენ სწრაფვამ სტილისტური მრავალფეროვნება განაპირობა. შემოქმედებითი მემკვიდრეობისადმი მისწრაფება თვითშეგნების ფორმად იქცა, რამაც მხატვრული მიდგომისა და გადაწყვეტის მრავალსახოვანებას გაუხსნა გზა. მხატვრული თვალსაზრისით 1970-იანი წლები არის იმ ძიებებისა და პრობლემატიკის ერთგვარი გაგრძელება, რომლებიც უახლეს ქართულ ფერწერაში 1950-60-იანი წლებიდან ისევ ორგანულად ვითარდება. ამ დროისათვის კვლავ აქტუალურია მხატვრული გამომსახველობითი საშუალებების სრულყოფის პრობლემა – ფერის, ნახატის, კომპოზიციის გაგების საკითხი. ამ ეტაპის თავისებურებებს ქმნიან ინდივიდუალური ხელწერის მქონე მხატვრები, რომელთაც აკავშირებთ საკუთარი ესთეტიკის დამკვიდრება, სამყაროს სიღრმისეული და ხატოვანი აღქმა, მხატვრული ხერხების სრულყოფა საკუთარი განცდებისა თუ იდეების გადმოსაცემად. 1970-იანი წლების ქართულ ფერწერაში წარმოჩინდა ინდივიდუალური ხელწერის მქონე შემოქმედთა ფართო სპექტრი, რომელიც ნათლად აჩვენებს ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული ავტორების შემოქმედებითი ამოცანებისადმი მიდგომის სხვადასხვა ნიუანსებს, საინტერესო ესთეტიკურ და სტილისტურ თავისებურებებს. კერძოდ, საგნობრივ-მატერიალური და გრძნობადი საწყისების თავისებური სინთეზი მუდავნდება ვ. ბესელიას მხატვრობაში, სახოვან-რომანტიკული ტენდენციებით არის გამსჭვალული ე. ონიანის მხატვრული სამყარო, პლასტიკური ფორმისა და ფერის ტონალურ შესაძლებლობათა სრულყოფილად გამოვლენა ახასიათებს თ. ხუციშვილის ნამუშევრებს, სივრცე-სიბრტყის ორგანიზების სპეციფიკა თუ სიბრტყობრივი დეკორატიულობისაკენ ერთგვარი სწრაფვა გამოარჩევს გ. ჩაგელიშვილის ფერწერულ ტილოებს.

მეორე თავში განხილულია ესმა ონიანის მხატვრული მეთოდის სტილისტური თავისებურებები. თავისი მხატვრული მსოფლადქმით, შემოქმედებითი მეთოდის კონცეპტუალური და ფორმალური თავისებურებების მკაფიო გამოვლენით ე. ონიანი სამოცდაათიანელთა თაობის ღირსეულ წარმომადგენლად გვევლინება. მისი ორიგინალური მსოფლმხედველობა, ინდივიდუალური მხატვრული აზროვნება და ფერწერული მანერა 1970-იან წლებში ყალიბდება. ამ დროისათვის თავს იჩენს მხატვრის სწრაფვა რთული ფერწერული ამოცანების სინთეზური გადაწყვეტისადმი. საგნობრივი ფორმის ტრანსფორმირება, სივრცე-სიბრტყის, ტონალობა-ფერის გამოვლენა ერთ მთელში მისი შემოქმედებითი ინტერესების უმთავრეს საგანს წარმოადგენს. თანდათან იკვეთება მხატვრის შემოქმედების სხვადასხვა ასპექტი თუ მხატვრული ამოცანა: პლასტიკურ ფორმათა მეტყველი პასტოზური ძერწვა, სივრცობრივი პრობლემატიკა, სწრაფვა გამაერთიანებელი მოვარდისფრო გამის შექმნისაკენ. 1980-90-იანი წლებისათვის მკაფიოდ ჩამოყალიბებულ სახეს იძენს საკუთარი მხატვრული მეთოდის დამკვიდრების, სამყაროსა და მისი სივრცულ-დროითი მახასიათებლების ავტორისეული გააზრების ინტენსიური პროცესი. სურათებში დომინირებს სამყაროს, როგორც ერთიანი მთელის ფერწერულ-პოეტური განცდა, მატულობს ფილოსოფიური განსჯის, მონუმენტურობის შეგრძნება. ნიშანდობლივია, რომ თავის შემოქმედებაში ე. ონიანი წარმატებით ავითარებს განსხვავებული სპეციფიკის მქონე სტრუქტურული ნიშნების ერთ მხატვრულ წყობაში ინტეგრირების რთულ ხაზს. მის ნამუშევრებში საფუძვლიანად არის თავმოყრილი და სინთეზირებული მხატვრის ძიებების ძირითადი მიმართულებები: პლასტიკურ ფორმათა ფერწერული ძერწვა, ცივი და თბილი ფერების ნიუანსირება სპეციფიკურ შუქ-ჰაეროვან მოწითალო გამაში, სტილიზებული, განზოგადებულ-მონუმენტალიზებული, ზოგჯერ აბსტრაქტიზების ზღვართან მდგომი ლაკონური ფორმების გადმოცემა.

ე. ონიანის ხელოვნება ხასიათდება მხატვრული გამომსახველობის დიდი ძალით და მკაფიო სახოვანებით. მის ნაწარმოებებში ნათლად მუდგანდება სწრაფვა ცხოვრებისეულ მოვლენთა პირობით-პოეტური გარდასახვისაკენ. პირველ პლანზე ინაცვლებს “სახე-მოგონების” თუ “სახე-განცდის” მნიშვნელობის ხაზგასმა, ემოციური მგრძნობელობა, რასაც ავტორი ფერის ექსპრესიის გაძლიერებით, ფორმის ერთგვარი აბსტრაქტიზების, სურათის სივრცობრივი და პლასტიკური კომპონენტების ორიგინალური შერწყმით ავლენს.

საგნებისა და მოვლენების ხატოვან-ესთეტიკური აღქმით, ცხოვრების არსის სიღრმისეული განცდით მხატვარი საკუთარ სამყაროს პოეტურ ქდერადობას, რომანტიკულ ინტონაციას ანიჭებს.

მესამე თავში განხილულია თამაზ ხუციშვილის დაზგური ფერწერა. სამოცდაათიანელთა თაობის გამორჩეული ოსტატი თ. ხუციშვილი იმ მხატვართა წრეს განეკუთვნება, რომლებიც ფერის ტონალურ შესაძლებლობათა სრულყოფილად გამოვლენისაკენ ისწრაფვიან და უშუალოდ აგრძელებენ ქართული რეალისტური ფერწერის შემოქმედებით ტრადიციებს. მისი მხატვრული ხედვა წლების მანძილზე განიცდის თავისებურ სტილისტურ ევოლუციას, რაც ნათლად ამჟღავნებს ავტორის შემოქმედებითი ძიებების სხვადასხვა ასპექტებს. კერძოდ, 1970-იანი წლების ექსპრესიული, პასტოზური მანერა კონტრასტულ ფერთა ემოციური ძალით წარმოჩენას და განზოგადებული მხატვრული სახის მძაფრ გამოვლენას ემსახურება. 1980-90-იან წლებში წერის უფრო გლუვი მანერით შესრულებულ ნამუშევრებში უპირატესად რეალისტური მიდგომა იკვეთება. მრავალფეროვანი ტონალური გრადაციები, ეფექტური განათება, დახვეწილი ნახატი ორგანულ მთლიანობაშია მოყვანილი, რაც აკადემიური სიზუსტით შესრულებულ ამ ნაწარმოებებს ერთგვარი ღირიკული განწყობით ადავსებს. 1990-2000-იან წლებში შექმნილი ნიმუშების თავისებურებები – თხელფენოვანი წერის მანერა, პლასტიკური ფორმების გულმოდგინე დამუშავება, გრაფიკული ხაზის მეტყველება ე.წ. სალონური აკადემიზმის ნიშნებს ავლენს.

თ. ხუციშვილის მხატვრული მეთოდი ეფუძნება აკადემიურ-რეალისტურ სტილს. სივრცისა და ფორმის პლასტიკური ძერწვის ძირითად ხერხს ფერთა ფაქიზი ტონალური გადასვლები, ოსტატური შექჩრდილოვანი მოდელირება, საგნობრივ-მოცულობითი გამომსახველობა განსაზღვრავს. ფერი ავტორის თვითგამოხატვის ძირითადი საშუალებაა, იგი მისთვის არა მხოლოდ ფორმათქმნადობის უმთავრესი კომპონენტი, არამედ კომპოზიციური მთლიანობისა და ემოციური მეტყველების უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია. ფერწერულ-კოლორისტულ და კომპოზიციურ საწყისებთან ერთად ავტორის სახვითი ენის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია განათება, რომელიც გარკვეულწილად თეატრალური მხატვრობის სპეციფიკას ეფუძნება, იგი მკაფიოდ გამოკვეთს არსებითს – ახასიათებს მხატვრულ სახეს, აკონკრეტებს საგნებს, დეტალებს. მოვლენების ამგვარი გააზრება ავტორის ინდივიდუალური

განცდით არის განპირობებული. თ. ხუციშვილის მხატვრობა გამოირჩევა ფერწერული ენის ორგანული შეგრძნებით, ტონალურად მდიდარი პალიტრა, დახვეწილი გამა, წერის თავისუფალი მანერა თუ ტილოს ზედაპირის მეტყველი ფაქტურა ხელოვანის საუკეთესო ნაწარმოებებს განსაკუთრებულ გამომსახველობას ანიჭებს.

მეოთხე თავში განხილულია გოგი ჩაგელიშვილის შემოქმედების ძირითადი ასპექტები. უახლესი ქართული მხატვრობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენლის გ. ჩაგელიშვილის შემოქმედებას საფუძვლად უდევს ტრადიციული ქანრებისა თუ თემების ახლებური გააზრება და მხატვრული ინტერპრეტაცია. ინტუიციურობა, სპონტანურობა, იმპროვიზაციულობა ის ძირითადი ნიშან-თვისებებია, რითაც საზრდოობს მხატვარი. მისი მსოფლმხედველობა გამოირჩევა გამომსახველობითი საშუალებებისა და შემოქმედებითი მეთოდის ორიგინალურობით, აღბეჭდილია მემკვიდრეობითობის შენარჩუნებისა და ამასთან ერთად ზოგადდასავლურ მხატვრულ პრინციპებთან ინტეგრირებისაკენ სწრაფვით. გ. ჩაგელიშვილის ნამუშევრებში ერთმანეთთან ერთდროულად თანაარსებობს სიბრტყობრივი და სივრცობრივი საწყისები, რაც მის შემოქმედებაში წლების განმავლობაში ფაქტიურად უცვლელი რჩება; მათ ახასიათებთ კომპოზიციური სტრუქტურის ერთგვარი სტატიკურობა და ფერწერული ფენის დინამიკა, სწრაფვა ფორმათა გადმოცემის გამარტივებისა და განზოგადებისაკენ, მიდრეკილება პირობითობისა და აბსტრაქტიზებისაკენ და ამავედროულად სივრცობრივ-ჰაეროვანი გარემოს დამკვიდრებისაკენ.

თანდათან გ. ჩაგელიშვილის შემოქმედებაში ვლინდება საგნობრივ-მატერიალური საწყისებიდან დაშორების მცდელობა, თავს იჩენს დეკორატიულობის ტენდენცია, რაც მის სურათებში სხვადასხვა მხატვრული საშუალებებით ვლინდება. სივრცე მის სურათებში განზოგადებულია და მოკლებულია კონკრეტიკას; ფორმები იმდენად დეფორმირებული და აბსტრაქტიზებულია, რომ თითქოს კარგავენ მატერიალურ წონადობას. პირობითი სივრცე და კომპოზიციის სიბრტყოვანი განშლა ავლენს არა მარტო ნამუშევრის შინაარსობრივ დატვირთვას, არამედ აქტიურ დეკორატიულ ფუნქციასაც ატარებს. აქედან გამომდინარე იგი იძენს მთლიანობას, როგორც სახვით-პლასტიკური, ისე დეკორატიული თვალსაზრისითაც. სიბრტყის შეგრძნება, მისი ორგანოზომილებიანობა, როგორც სურათის საფუძველი, მის ნამუშევრებში თავისებურად ერწყმის სივრცობრივი გარემოს გადმოცემის პრობლემას.

პირობითობისაკენ სწრაფვით, სიბრტყობრივ-დეკორატიული საწყისების მომძლავრებით ავტორი თანმიმდევრულად ამკვიდრებს სამყაროს მსუბუქ, ღირიკულ, ხატოვან აღქმას, რაც მნიშვნელოვანწილად ნამუშევრების ფერწერული გააზრებითაც არის განპირობებული. გ. ჩაგელიშვილის ფერწერული გამა გამჭვირვალე, მშვიდი და თავშეკავებულია, იგი მდიდარია ფერადოვანი ნიუანსებით, დახვეწილი ტონალური გრადაციებით. ფერის საშუალებით ავტორი აღწევს მაქსიმალურ მხატვრულ გამომსახველობას, თუმცა იგი არა იმდენად ღრმა ემოციის შემცველი, არამედ უფრო განცდისმიერია, თავისი თვისებებით დეკორატიულ სპეციფიკას გამოხატავს და ჰაეროვნებისა თუ სიერცობრიობის მანიშნებელ კატეგორიად გვევლინება. გ. ჩაგელიშვილის ნაწარმოებების ფერწერული გააზრება და ფორმათქმნადობა ავლენს მხატვრის სწრაფვას შექმნას ერთიანი, თითქოსდა უსასრულო, “დემატერიალიზებული” გარემო, რომელიც ამავდროულად სათავეს რეალობიდან იღებს. ილუზორულობის ეფექტის ერთგვარი უარყოფით, ფორმათა გამარტივებით, ტონალური მთლიანობით მხატვარი თავის ნაწარმოებებში უშფოთველი, ჰარმონიული, ესთეტიკურად მიმზიდველი სამყაროს შეგრძნებას გადმოსცემს.

მესუთე თავში განხილულია საგნობრივ-მატერიალური და გრძნობადი საწყისები ვახტანგ ბესელიას შემოქმედებაში. სამოცდაათიანელთა ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენლის ვ. ბესელიას ხელოვნება მხატვრული ხედვის ინდივიდუალურობით და სუბიექტური სახვითი ინტერპრეტაციით ხასიათდება. მისი შემოქმედებითი მეთოდი სივრცის, სიბრტყის, მოცულობის, ფერის ეფექტური ურთიერთშეთანხმებისა და პოეტური გარდასახვის პრინციპს ეფუძნება, რომელშიც მკაფიოდ ვლინდება საგნობრივ-მატერიალური და გრძნობადი საწყისების თავისებური სინთეზი. მხატვრული გადაწყვეტის თვალსაზრისით მხატვრის ნაწარმოებები სისადავეს და სურათის ნათლად გამოვლენილ არქიტექტონიკას ინარჩუნებენ, ისინი ხასიათდებიან ლაკონიური მეტყველებით, ფორმისა და შინაარსის ჰარმონიით, ფერწერულობისა და პლასტიკურობის ერთიანობით. ნამუშევრების ხასიათს თუ ემოციურ მუხტს მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ფერწერული საწყისები, თავშეკავებული კოლორიტი, რომელიც ნახევარტონების ფაქიზ ნიუანსებზეა აგებული. მკვეთრი შუქ-ჩრდილოვანი მოდელირებით ავტორი აძლიერებს მხატვრული სახეების ემოციურ მეტყველებას, დინამიკურ მოცულობით ფორმებს ოსტატურად უპირისპირებს ნეიტრალურ ფონს და აღწევს სურათის ცალკეული ნაწილების

რიტმულ თუ ტონალურ ერთიანობას; ყოველივე ზემოხსენებულთან ერთად მის ფერწერულ ტილოებში იქმნება გარემო, სადაც სივრცე ერთგვარ პლასტიკურ ხატად გარდაიქმნება, იგი ნამუშევრის სიღრმის, მხატვრული ღირსების განმსაზღვრელია და გამოსახვის მნიშვნელოვან ესთეტიკურ ობიექტს წარმოადგენს. ვ. ბესელიას შემოქმედება გამსჭვალულია სულისმიერი საწყისების აშკარა პრიმატით, რომელშიც განსახიერებას პოულობს მხატვრის ზოგადი ჰუმანისტური დამოკიდებულება როგორც ადამიანების, ისე საგნებისა და მოვლენების მიმართ.

სადისერტაციო ნაშრომი მთავრდება დასკვნით, რომელშიც შევეცადე შეჯამებული სახით წარმომედგინა სამოცდაათიანელთა ფერწერაში მიმდინარე პროცესები და მხატვრულ-სტილისტური ტენდენციები. განხილული მხატვრების მაგალითზე, სამოცდაათიანელთა ფერწერაში არაერთგვაროვანი სურათი იხატება – იკვეთება ორი ძირითადი ხაზი და ტენდენცია, ორივე მიმართულება საფუძველს რეალისტური საწყისებიდან იღებს. პირველი ხაზი მოწოდებულია მეტ-ნაკლები რეალისტურობით ასახოს მატერიალური სამყარო, მოახდინოს მისი ესთეტიზაცია, მისწრაფვის სინამდვილისაგან მოწყვეტის გარეშე დაინახოს მასში სახასიათო, განუმეორებელი. ამგვარი რეალიზმი გულისხმობს არსებული სინამდვილის გადმოცემას მკვეთრად გამოხატული ტრანსფორმირებისა და ინტერპრეტირების გარეშე. მხატვრული ხერხების არტისტული ფლობის საფუძველზე ხელოვანის მიზანი თვალხილულის ესთეტიკური გადმოცემა ხდება. სწორედ ამ ტენდენციის გამომხატველია თ. ხუციშვილის ფერწერა. შესაძლოა ამავე ძირითად ხაზს დაუეკავშიროთ ამ თაობის ისეთი წარმომადგენელი, როგორცაა ვ. ბესელია, თუმცა მასთან მოვლენების ზედაპირული დაფიქსირების ნაცვლად სუბიექტური ინტერპრეტაცია, გრძნობადი და სულიერი საწყისების მკაფიო გამოვლენა ჩანს.

გამომდინარეობს რა რეალისტური ხედვის საწყისებიდან, მეორე მხატვრული ტენდენცია მკაფიოდ ემიჯნება პირველს. იგი ახდენს სინამდვილის ტრანსფორმაციას, მნიშვნელოვნად შორდება რეალობას, ქმნის საკუთარ ხატოვან სამყაროს, რომელიც მხატვრის მსოფლალქმით პრიზმაშია გარდატეხილი. ეს თვისებები თვალნათლივ წარმოაჩენს ვ. ჩაგელიშვილის შემოქმედებას. ე. ონიანთან გამომსახველობითი ხერხების ყველა კომპონენტი წარმოსახული, პოეტური, სულისმიერი განცდებით აღბეჭდილი “სურათ-ხატების” გამოვლენას ემსახურება. მისი შემოქმედებისათვის დამახასიათებელი

რომანტიკული ინტონაციები და პოეტური ასოციაციები მკვეთრად ემიჯნება სამყაროს რეალისტურ ხედვას. მხატვარი ქმნის ერთგვარ ეფემერულ, მედიტაციური ხასიათის ნამუშევრებს, რომელთა სახვითი ენა უპირველეს ყოვლისა ფერწერისა და ფერის მხატვრულ-ემოციური შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოვლენას ეფუძნება.

ნაშრომის ძირითადი დებულებების ამსახველი პუბლიკაციები და სამეცნიერო კონფერენციები.

სამეცნიერო კონფერენციები:

1. პროფესორ-მასწავლებელთა სამეცნიერო კონფერენცია. საკონფერენციო თემა “პორტრეტული სახეები ვახტანგ ბესელიას შემოქმედებაში”. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 2008 წელი, 17 მაისი, ბათუმი.
2. საერთაშორისო კონფერენცია “ჰუმანიტარული მეცნიერებები ინფორმაციულ საზოგადოებაში”. საკონფერენციო თემა “საგნობრივ-მატერიალური და გრძნობადი საწყისები ვახტანგ ბესელიას ფერწერაში”. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 2010 წელი, 29-30 მაისი, ბათუმი.
3. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 75 წლისთავისადმი მიძღვნილი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა I სამეცნიერო კონფერენცია. საკონფერენციო თემა “ესმა ონიანის ფერწერა 1960-70-იან წლებში”. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 2010 წელი, 30 ოქტომბერი, ბათუმი.
4. მაგისტრანტთა და დოქტორანტთა მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია (სახელოვნებო მეცნიერება, პრაქტიკა, მენეჯმენტი). საკონფერენციო თემა “ესმა ონიანის ფერწერის ზოგიერთი ასპექტი”. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხელოვნების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი. 2011 წელი, 23 – 25 მაისი, თბილისი.
5. პროფესორ-მასწავლებელთა სამეცნიერო კონფერენცია. საკონფერენციო თემა “თამაზ ხუციშვილის ჟანრული ფერწერა”. ბათუმის ხელოვნების სასწავლო უნივერსიტეტი. 2011 წელი, 25 ნოემბერი, ბათუმი.

6. რესპუბლიკური სამეცნიერო კონფერენცია პროფესორებისა და მკვლევარებისათვის “XXI ს-ის ქართული ხელოვნება მსოფლიო კონტექსტში“. საკონფერენციო თემა “სტამბოლის სერია გოგი ჩაგელიშვილის შემოქმედებაში“. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხელოვნების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი და ბათუმის ხელოვნების სასწავლო უნივერსიტეტი. 2012 წელი, 24-26 სექტემბერი, ბათუმი.

სამეცნიერო პუბლიკაციები:

1. “პორტრეტული სახეები ვახტანგ ბესელიას მხატვრობაში“. სამეცნიერო შრომების კრებული “ხელოვნებათმცოდნეობითი ეტიუდები I“, გამომცემლობა “შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“. 2008 წელი, ბათუმი.
2. “საგნობრივ-მატერიალური და გრძნობადი საწყისები ვახტანგ ბესელიას ფერწერაში“. საერთაშორისო კონფერენციის მასალები “ჰუმანიტარული მეცნიერებები ინფორმაციულ საზოგადოებაში“-II გამომცემლობა “შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“. 2010 წელი, ბათუმი.
3. “ესმა ონიანის მხატვრული მეთოდის სტილისტური თავისებურებები“. სამეცნიერო შრომების კრებული “ხელოვნებათმცოდნეობითი ეტიუდები III“. გამომცემლობა “უნივერსალი“. 2011 წელი, თბილისი.
4. “თამაზ ხუციშვილის ჟანრული ფერწერა“. სამეცნიერო შრომების კრებული “ხელოვნებათმცოდნეობითი ეტიუდები IV“. გამომცემლობა “ხელოვნების უნივერსიტეტი“ 2011 წელი, ბათუმი.
5. “Some Aspects of Esma Oniani’s Painting“. Arts Reaserch Institute of Ilia state University ნაშრომი გამოქვეყნდა ინგლისურ ენაზე ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაგისტრანტთა და დოქტორანტთა მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის ელექტრონულ კრებულში. 2012 წელი. www.iliauni.edu.ge

დასკვნა

ამრიგად, 1970-იან წლებში შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსულმა ახალგაზრდა ხელოვანებმა მნიშვნელოვნად გაამდიდრეს უახლესი ქართული მხატვრობა. ერთი შეხედვით, მოღვაწეობის საწყის ეტაპზე, მხატვრულ ენაში მათ არ შემოუტანიათ კარდინალური ცვლილებები, ისინი თითქოს ინერციით

აგრძელებენ სვლას 1950-იანი წლების მეორე ნახევარში დაწყებული უკვე მონიშნული, აპრობირებული მიმართულებებით. მათთვის კვლავ აქტუალური რჩება მხატვრული ფორმისა და სივრცის პლასტიკური ინტერპრეტაციის პრობლემა, სურათის კომპოზიციური სტრუქტურის, წმინდა ფერწერული საწყისების გამოვლენის ამოცანა, მაგრამ თანდათან მათ ნამუშევრებში ახალი ნიუანსებიც ჩნდება, კერძოდ, ორმოცდაათიანელთა “მშფოთვარე” პათოსს, ექსპრესიულობას თუ დრამატიზმს, სამოციანელთა მონუმენტალიზებულ, დეკორატიულ ასპექტში გააზრებულ ქართული ყოფის სცენებს მათთან უმეტესწილად მშვიდი, კამერული ხასიათის სურათები ცვლიან, რომლებშიც წინა პლანზე ადამიანის პირადი სამყარო ინაცვლებს და გრძნობისა და აზრის გამომჟღავნების სიღრმე, გარკვეული სიმბოლური თუ რომანტიკული ინტონაციები იკითხება.

სამოცდაათიანელთა მოღვაწეობა საკმაოდ სპეციფიკურ ისტორიულ ფონზე ვითარდებოდა. “უძრავობის” ეპოქის რღვევის ნიშნები “გარდაქმნის” პერიოდის ახალი რეალების მოახლოებას მოასწავებდა. სწორედ ამ დროს, 1970-80-იანი წლების მიჯნაზე, როცა მათი შემოქმედება მოწიფულ ფაზაში შედის, ამ მხატვართა ნამუშევრებში ნათლად ვლინდება მათთვის დამახასიათებელი ისეთი ნიშან-თვისებები, როგორცაა დაკარგული სულიერების ძიება და საგნობრივი სამყაროს ერთგვარი “გასულიერება”, თავისებური მისტიკური განცდის შემოტანა თუ ინტიმური საწყისების გაძლიერება, სულ უფრო ინტენსიურად იკვეთება ხატოვანი განზოგადების, ფორმათა აბსტრაქციების ტენდენცია, ჩნდება აბსტრაქტული კომპოზიციები, ბიბლიური სიუჟეტები და ა.შ. ნიშანდობლივია, რომ ყოველივე ეს ფაქტიურად ნიადაგს უმზადებს შემდგომი თაობის – ოთხმოციანელების (ი. ფარჯიანი, გ. ბუღაძე, ლ. ჭოღოშვილი და სხვ.) მიერ წამოჭრილ სიახლეებს, რომელთა მოსვლით ქართულ ხელოვნებაში თვისობრივად ახალი ეტაპი იწყება – ხდება პოსტ-მოდერნისტული ტენდენციების წინ წამოწევა, იზრდება ინტერესი თემატური სურათის მიმართ, აქტუალური ხდება რელიგიური და მითოლოგიური მოტივები, გამოიყენება სხვადასხვა სახის გროტესკული ხერხები, ალეგორიები, სიმბოლოები და სხვ. თაობათა ეს ურთიერთმიმართება თვალნათლივ ადასტურებს ქართული მხატვრობის მემკვიდრეობითობის საკითხს და შესაბამისად განსაზღვრავს სამოცდაათიანელთა ადგილს XX საუკუნის ქართული ხელოვნების განვითარების მთლიან სურათში.

სამოცდაათიანელები არ წარმოადგენენ ერთიან, მონოლითურ ჯგუფს, მათ არ გააჩნიათ რაიმე საერთო პროგრამა თუ მხატვრული ამოცანა, მაგრამ უდავოა, რომ ამ თაობის საუკეთესო წარმომადგენლები მკაფიო ინდივიდუალობით გამოირჩევიან. მათი მოღვაწეობის კვლევა ცხადყოფს, რომ ამ მხატვრებმა ტრადიციისა და ნოვაციის ურთიერთმიმართების საინტერესო გზა განვლეს; თითოეული მათგანის მსოფლადქმა, მხატვრული სტილი, დახვეწილი გემოვნებისა და ინტელექტის სინთეზს ეფუძნება.

ამდენად, ისტორიულ და მხატვრულ ასპექტებთან მიმართებაში სამოცდაათიანელთა თაობის საუკეთესო წარმომადგენელთა მოღვაწეობა შეიძლება განისაზღვროს, როგორც თავისებური გარდამავალი პერიოდი ეროვნული მხატვრული ცნობიერების შემდგომი განახლებისა თუ მისი სულიერ-შინაარსობრივი გააზრების გზაზე. ცხადია, იგი წარმოადგენს ერთგვარ დამაკავშირებელ რგოლს როგორც წინა, ისე მომდევნო ეტაპებთან და მხატვრულ-ისტორიული თვალსაზრისით საკუთარი თვითმყოფადი სახე გააჩნია.

Shota Rustaveli State University

Faculty of Education and Sciences
Department of History, Archeology and Ethnology

Rati Chiburdanidze

**Artistic and Stylistic Tendencies in Georgian
Painting in the 1970s**

Speciality - Arts Theory and History

In fulfilment of the requirements for the Academic
Degree of Doctor of Arts

Annotation

Batumi - 2013

Thesis is done in the Department of History and Ethnology of the faculty of Education and Sciences of Shota Rustaveli State University.

Research Advisors:

Ana Kldiashvili

Doctor of Art Criticism
Full Professor of Tbilisi
State Art Academy

Maia Chichileishvili

Doctor of Art Criticism
Full Professor of Batumi
Art Teaching University

Certifiers:

Nino Ghaghanidze

Doctor of Art Criticism
Full Professor of Tbilisi
State Art Academy

Samson Lezhava

Doctor of Art Criticism
Associated Professor of
Tbilisi State Art Academy

Lela Ochiauri

Doctor of Art Criticism
Full Professor of Tbilisi
Shota Rustaveli Theatre
and Film State University

General Description

Actuality of Research Issue: Analysing different aspects of the development of the XX century Georgian Fine Arts, there are clearly seen not only the stages that have definite importance for estimating the artistic life, but great number of artistic occurrences, stylistic directions which, despite the history, filled with inner resistance, is due to the creative work of the artists who have an intelligible, individual character, method and style. Modern Georgian Painting is a heterogenous phenomenon. The main object of this thesis is the analysis of the peculiarities of Modern Georgian painting, formed in the 1950-60s. This is the period when in Fine Arts there was going an intensive process of individual thinking of pure pictorial origins, plastic interpretation of artistic shape and space, compositional structure of the picture.

Peculiarities of Georgian Painting in the 1970s is shown in the works of distinguished artists of this period. Art of Esma Oniani, Tamaz Khutsishvili, Gogi Chagelishvili, Vakhtang Beselia depicts processes of Georgian culture and changes in artistic thinking of this period.

Creative work of above mentioned artists is originated from academism, simultaneously they develop the process of studying and mastering impressionism, postimpressionism and other different modernist trends. Each of them's art, originated from that basis, has been developing in their own way and obtain a particular image. It is an important fact that the most artists, chosen by us, has been developing their creative work up to now and their artistic researches are still in active phase. It gives us the chance to observe their ways of development and define the ways of forming their creative researches.

Actuality of this work is to interpret an uninterrupted link of the development of modern Georgian painting, and to define objective and subjective reasons of historical and cultural precondition of working out artistic problems. It should be noticed that the processes, going on in Georgian art of the 70s, considerably determine the image of modern Georgian painting. Studying Georgian painting of above mentioned period is actual to define national and cultural phenomenon, the importance of Georgian painting and its place in the world-wide art context.

Research Objectives and Tasks. The main aim of the thesis - "Artistic and Stylistic Tendencies in Georgian Painting in the 1970s" is to define the characteristic features of modern

Georgian painting of the 70s, also to realise researching and analysis of the conditions and methods of approach on the background of artistic, stylistic and historical analysis of Georgian painting of the 70s, which conditioned creative researches and peculiar motivations of modern artists. The task of this thesis is to analyse ideological and methodological basis of above mentioned artists, their artistic, compositional researches and stylistic processes.

Research Method. There are several stages in the XX century Georgian Painting, one of them is the period of the 1960-70s. The topic of the Doctoral dissertation concerns the research of creative peculiarities of the 70s artists. There is used the methodology of artistic and stylistic analysis, which defines the whole picture of the artists of this period and its specific place in the modern Georgian art history. The research methodology is based on the studies of creative researches of the artists and their individual manner of painting in the context of historical and cultural development of our country.

During the period of the research I thoroughly studied all the available scientific literature concerning artistic and stylistic problems of the XX century Georgian Fine Arts. It was especially significant to study the works of D. Andriadze, L. Antelava-Mamaladze, I. Arsenishvili, V. Beridze, D. Tumanishvili, A. Kldiashvili, K. Kintsurashvili, S. Lezhava, N. Ghaghanidze, N. Shervashidze, G. Khoshtaria, N. Janberidze and others, and to take them into consideration while analysing this or that concrete problem.

Scientific Novelties of Research. Scientific novelty of this thesis is mainly conditioned by the fact that this period of Georgian Fine Arts has never been the object of any special research. There are no works in scientific literature of art studies depicting artistic processes of this period. There are published only just several articles about the above mentioned artists and their creative work, mainly as an introduction to the art albums, where there is given only general survey of their art, they almost don't contain any scientific conclusions and theoretical analysis. We mainly mean several publications by G. Khoshtaria, K. Kintsurashvili, D. Andriadze, I. Karaia. G. Khoshtaria gives analysis and peculiarities of E. Oniani's art in the introduction of her album. The author characterizes evolution of the painter's artistic outlook and gives the general outline of her creative development, shows the main aspects of her artistic style from the point of view of the pictorial tasks. This publication is also the way of trying to

consider Georgian painting of this period in the context of history. G. Khoshtaria underlines some aspects of T. Khutsishvili's art in the introduction of the artist's album. The author particularly underlines his manner of painting which represents T. Khutsishvili as a continuer of the best traditions of Georgian realistic painting. In publications of D. Andriadze, I. Karaia, K. Kintsurashvili there are generally reviewed G. Chagelishvili's art, his artistic and aesthetical belief and specific signs of his individual manner of painting. In these publications there is shown G. Chagelishvili's place and relation towards not only modern Georgian, but the contemporary western art. In the existed available material there is no publication about general characterization of V. Beselia's art. So, above mentioned authors' artistic outlook, peculiarities of their manner of painting and their place in modern Georgian art should be estimated properly. From this point of view this thesis is the first attempt to make a study of the Georgian painting of the 70s. This research is the attempt to fill somehow the vacuum existed in this sphere and to give the whole picture of the art of the 70-s; also to show the characteristic signs of the newest Georgian painting, its specificity, place and significance in the context of modernity.

Theoretical and Practical Significance. In this work there are analysed artistic and stylistic processes in modern Georgian art, peculiarly the period from the 1970s to the 2000s. This research will enrich somehow our knowledge in the development of modern Georgian culture and art. The goals and results of this research work conditions the practical value of this thesis. It may help any person interested in Georgian art and painting, and it can be used to prepare special courses, lectures and seminars in this sphere.

Approbation. The thesis is done and approved on 24 February, 2012 at the Department of History, Archeology and Ethnology, the faculty of Education and Sciences of Batumi Shota Rustaveli State University. Basic tenets and conclusions according the chapters of this dissertation, were presented and discussed as a report within the doctorant's individual program on sessions in 2008, 2009, 2010, 2011.

Structure and Content. The dissertation "Artistic and Stylistic Tendencies in Georgian Painting in the 1970s" consists of the introduction, five chapters and the conclusion, followed by the bibliography (95 items), visual material is represented with illustrations (80 coloured illustrations). The thesis contains 158 pages.

In the first chapter there are reviewed the main tendencies and the road of the development of the XX century Georgian art. The roots of Georgian art began as far back as in the ancient times. Different fields of fine art took an important place from the very start. Wares made of gold, silver, bronze, dishes made of ceramics and glass count several millenniums. In the Middle Ages there were created a lot of pieces of work made of stone and metal, wood carving, monumental and miniature painting. Georgian art, which was quite distinct with its national originality, developed throughout the centuries in complex intercourse of local, Byzantine and east Christian traditions.

From the beginning of the XIX century there started a new phase of the development of Georgian art. Georgia was connected with Russian and European cultures and returned to the direction of the western world. Then there started certain activation of creative power. Georgian masters had the opportunity to get a vocational education in Russia and Europe to study the new principles of the Realistic Art.

The first half of the XIX century is a transitional period from the Middle Ages art to the Realistic one. Easel painting appeared then, where preference was given to the portrait genre. On the road of national art development a greater role is given to so called "Tiflis School". Just since then you can observe stylistic changes from conventionalism to the realistic depiction of the world which was a significant fact for the evolution of Georgian art.

Representatives of the first generation of a new Georgian painting (A. Beridze, A. Mrev - lishvili, G. Gabashvili, M. Toidze and others) founded the principles of realistic disposition, widened the creative diapason, formed a lot of genres and branches of fine arts, they tried "to keep up with" the acquisition of European art. At the end of the XIX century and in the first decade of the XX century they overcame the task to found the realistic art. It should be noted that in the same period the art of a self-taught artist N. Piroshmanashvili took a particular place, whose art intuitively, quite naturally contained the century-old traditions of Georgian art and at the same time it gained modern sounding too.

In 1910-20s quite a new, interesting and diverse period began. The generation of the 20s (D. Kakabadze, L. Gudiashvili, Sh. Kikodze, E. Akhvlediani and others) aimed to form the art based on the national, by form and content, and at the same time - western principles. "Art - national and at the

same time - modern; national with its essence and at the same time, standing on the level of the XX century demands" (Beridze, 1983.3) - this was the creative credo of the artists of the 20s. A new approach to the traditions and acquaintance with the modern world art created a highly original art, which is considered to be the first blooming period of modern Georgian art. In our opinion it turned out that Georgian art of this period, from the point of view of its form and content, coincided with the artistic processes existed in the western art. In fact it was the result of the organic development of Georgian art.

In the 1920s this organic process of the development of Georgian art was ceased in the 1930s. Ideological press of the Soviet Union prevented the Georgian culture once more from its natural development. In the 1920s the denial of creative researches, one-sided understanding of realism with low professionalism, stipulated similarity of artistic works, from the point of view of the content and developing artistic methodology as well. Authors, depended on a fake ideology and declarations of socialist realism, could not overcome stylistic monotony even afterwards. In monumental works of this period there is shown literary character of the fable and decorative character of a composition. These peculiarities took place in Georgian art until the 1950s.

Since the 1950s modern Georgian art has begun new researches in the sphere of artistic specifics and in fact it went back to those problems and artistic principles, organic development of which was purposely hampered in the 1930s. In this period young artists, who first appeared on a creative arena, (J. Khundadze, E. Kalandadze, Z. Nizharadze and others) broke prohibition of formal researches. Artists of the 1950s pursued to restore colour in their rights as colour is one of the basic principles of the picture. They were interested in solving the pictorial tasks, that founded solid, conceptualised, colourful system in their art. These artists had common aims, but they were developing individually in their own ways and created the works, which clearly show each of them's creative credo. In the middle of the 1950s pictorial tasks were closely connected with the common art tendency of this period - aspiration for renewing the artistic language. Novelties of the artists of the 1950s, connected with strengthening a new artistic and brain-working problems, created a logical basis for the next generations. Creative approach to different pictorial problems, direct, individual perception of the world, figurative thinking,

accentuation the imitative and decorative means and original features of colour, determine the main sphere of the creative interests of the artists of the 1950s.

Substantial changes occurred in the 1950-60s, political and cultural liberalization led to the activation of artistic researches. During the period of "stagnation" ideological pressure and censorship was not so strict. It should be noted that in this period representatives of both, elder and the next generation, reached the maximum of their abilities and they appeared in succession on the creative arena in the 1960-70s. In Fine Arts there is seen the desire of the artists to create generalized images, to figurative and aesthetic perception of the world. It is noteworthy that deep feeling of essence of life created great possibilities to reveal originality of an artist. The best representatives of this pleiad thoroughly demonstrated their worldview and expressed their relation to the surrounding reality in their works. Thus, since that period artistic individualism has become a characteristic feature for the Georgian painting.

Decorativeness of the compositional structure, monumentality, a sort of synthesis of visual-plastic and decorative-plane forms, conventionality of restrained colouring, closeness of painting to the principles of engraving and sculpture may be considered as a general achievements of the generation of the 1960s (K Makharadze, R. Tordia, G. Toidze and others).

In the 1970's aspiration for a new thinking and self-refreshing led to stylistic diversity of artistic approach and solution. From the artistic point of view the period of the 1970s is a sort of continuation of those researches and problematics which have been still organically developing in modern Georgian painting since the 1950-60s. At this time the problem of improving the means of artistic expression was still actual - understanding of colour, picture, composition. Peculiarities of this period are made by the artists with individual manner of painting, whose common aim was to establish their own aesthetics, figurative and profound perception of the world, to improve artistic ways and means in order to depict their ideas and sufferings. In Georgian painting of the 1970s there appeared a wide range of artists with individual manner of painting, which clearly show different nuances of approaching to the creative tasks of quite distinct authors, interesting aesthetic and stylistic peculiarities. In particular, in V. Beselia's art there is shown a peculiar synthesis of substantive-material and sensory origins. E. Oniani's artistic

world is imbued with some romantic tendencies, plastic forms and tonal possibilities of colour are typical for T. Khutsishvili's works, G. Chagelishvili's canvases are distinguished with specificity of organizing the plane and aspiration for decorativeness.

In the second chapter there are given stylistic peculiarities of Esma Oniani's artistic method. Esma Oniani is an important representative of the 70s with her artistic thinking, conceptual and formal peculiarities of her creative method. Her original world outlook, individual artistic thinking and the manner of painting were formed in the 1970s. At that time there was obviously noticed the artist's aspiration for synthetic solution of complex pictorial tasks. One of the most important things of her creative interests was transformation of forms, detection of space and plane, tone and colour - all in one. Gradually there were clearly seen different aspects and artistic tasks of her art: expressive sculpting of plastic forms, spatial problems, striving for unifying pinkish colouring. In the 1980-90s there was obviously seen an intensive process of founding individual artistic methodology, authorial thinking of the world perception. In pictures there dominated pictorial and poetic feeling of the world - as an entire whole, there increased philosophical judgement and feeling of monumentality. It is distinguishing for Esma Oniani's art that she successfully develops a complex line of integrating structural signs of different specificity into one pictorial system. In her works there are thoroughly gathered and synthesized the main trends of her researches: pictorial sculpting of plastic forms, nuancing of cold and warm colours in specific light reddish colour, representing stylized, monumentalized and laconic forms, sometimes standing at the edge of abstraction.

E. Oniani's art is characterized with great power of artistic expressiveness. In her works there is clearly seen aspiration for transforming vital events to conventional and poetic ones. More important becomes accenting "image-memory" or "image-experience", emotional sensibility which is gained by intensification of colour expression, a sort of abstraction of forms, original merging of spatial and plastic components of the picture. The artist gives poetic sounds and romantic intonation to her own world with figurative and aesthetic perception of things and events and profound experience of the life essence.

In the third chapter there is reviewed Tamaz Khutsishvili's easel painting. The distinguished master of the 70s - T.

Khutsishvili belongs to that circle of artists, who aspire to convey perfectly tonal possibilities of colour and continue creative traditions of Georgian realistic painting. His artistic world outlook has been experiencing a peculiar stylistic evolution over the years, which clearly reveals different aspects of the author's creative researches. In particular, expressive, pastosive manner of the 70s serves to show the contrast colours with the emotional force and sharp detection of generalized artistic image. In the 1980-90s mostly realistic approach appears in works with more smooth manner. A variety of tonal gradations, effective lighting and refined painting is given in organic wholeness, which fill these works with a sort of lyrical mood. Peculiarities of pictures created in the 1990-2000s - thin-layered style of painting, diligent processing of plastic forms, expressiveness of the graphic line - reveal the signs of the so-called salon academism.

T. Khutsishvili's artistic method is based on academic and realistic style. The main method of sculpting space and shape is determined by the delicate tonal transitions of colour, skillful modelling of light and shadow, expressiveness of subjects and their volume. Colour is the author's main tool for self-expression. It is not only the major component for creating forms, but the most important feature of compositional integrity and emotional expressiveness. Together with colourful and compositional basis, one of the most important factors of the author's artistic language is the light, which to some extent, is based on the specifics of the theatrical art, it clearly shows the essential - characterizes the artistic image, specifies the subjects and details. Such understanding of the events is due to the author's individual emotions. T. Khutsishvili's art is distinguished by organic sense of the pictorial language. Rich tonal palette, refined gamma, free style of painting and emphatic texture of the canvas gives a peculiar expressiveness to the best works of the artist.

In the fourth chapter there are reviewed the main aspects of Gogi Chagelishvili's art. One of the most distinguished representatives of modern Georgian painting - G. Chagelishvili's art is based on a new understanding of the traditional genres and artistic interpretation. Intuition, spontaneity, improvisation are the main characteristic features, which nourish the artist. His world view is distinguished with originality of expressive means and creative method, showing maintenance of heredity and at the same time aspiration to the integration of general western artistic principles. In G.

Chagelishvili's works there simultaneously coexist the principles of the plane and space, which actually have remained unchanged in his art over the years; they are characterized by a sort of static character of a compositional structure and the dynamics of pictorial layer, striving to simplify and generalize forms, inclination to conventionality and abstraction, and at the same time establishing spatial and aerial environment.

Gradually in G. Chagelishvili's art there reveals an attempt to part from the subject-material basics, there is seen the tendency of decorativeness, which appears in his pictures with various artistic means. In his pictures space is generalized and there is lack of concreteness; the forms are so deformed and abstracted that it seems they lose their material weight. Probable space and plane spreading of the composition depicts not only the meaning of the work, but it also bears an active decorative function. Thus, it gains the integrity from both, figurative and decorative point of view. Feeling of the plane, as the base of the picture, peculiarly merges with the problem of conveying spatial surroundings. Striving to probability, strengthening spatial-decorative basis, the author consistently establishes light, lyrical, figurative, perception of the world, which is also mainly determined by artistic understanding of the works. Colour in G. Chagelishvili's works is transparent, calm and moderate, it is rich in colourful nuances and refined tonal gradations. With the colour the author achieves maximal artistic expressiveness, however it holds not deep emotions, but rather the feeling and experience, decorative specificity is expressed with its features and appears as the category, indicating the light and space. Artistic interpretation and form-creation of G. Chagelishvili's works show the artist's striving to create the unified, allegedly endless, "dematerialized" environment, which, at the same time, originates from the reality. With a kind of denial of illusive effects, simplification of forms, tonal integrity, the artist depicts in his works the feeling of peaceful, harmonious, aesthetically attractive world.

In the fifth chapter there are given subject-material and sensory principles in Vakhtang Beselia's art. One of the most prominent representatives of the 70s, V. Beselia's art is characterized with the individuality of artistic vision and subjective decorative interpretation. His creative method is based on the effective combination of space, plane, volume, colour and the principle of poetic transformation, where clearly is revealed a peculiar synthesis of subject-material and sensory

origins. From the point of view of artistic solutions the artist's works maintain simplicity and clearly depicted architectonics of the picture, they are characterized by the laconic speech, harmony of the form and content, unity of painting and plasticity. The mood and emotional charge of his works are greatly determined by the basic artistic principles and restrained colouring, which are based on the delicate nuances of half-tones. The author strengthens emotional expressiveness of the pictorial images by modeling sharp lights and shadows, skillfully sets dynamic forms against a neutral background and achieves rhythmic and tonal unity in certain parts of the picture; In his canvases, together with the all above mentioned, there are created the environments, where space is transformed into a sort of plastic image. That is the determinant of the depth and pictorial dignity of the work of art and a significant aesthetic object of expression. V. Beselia's art is imbued with the apparent primacy of the basic principles of the spiritual nature, where is found the embodiment of the artist's general humanistic attitude towards as human beings, as to the things or events.

The dissertation ends with the conclusion where we tried to sum up the stylistic tendencies and processes existed in the Georgian painting of the 1970s. While analyzing the above mentioned artists there is seen a dissimilar picture in the art of the 1970s - there are clearly seen two basic lines and tendencies, both directions are based on the realistic principles. The first line represents a materialistic world with more or less reality, trying to aestheticize it, aspiring to see a sort of disposition and uniqueness in it without tearing away from the reality. This kind of realism means depicting existed reality without any transformation or interpretation. Owing artistic skills the artist's aim becomes aesthetic description of all that is visible. Just this tendency is expressed in T. Khutsishvili's art. We may connect to the same main line such a representative of this generation as V. Beselia, though in his works, instead of superficial stating of the events, there are clearly seen subjective interpretation, sensory and spiritual origins.

The second artistic tendency is quite different from the first one, as it follows from the principles of realistic vision. It transforms the reality and significantly is separated from it, creates an individual figurative world, which is refracted in the prism of the artist's world perception. All these features evidently represent G. Chagelishvili's art. In

E. Oniani's works all the components of the representational methods serve to show imaginary, poetic pictures full of emotional experience. Romantic intonations and poetic associations, characterizing her art, are distinctly far from the realistic outlook of the world. The artist creates a kind of ephemeral, meditational works, the figurative language of which is based, first of all, on showing artistic and emotional possibilities of the colour.

Scientific conferences and publications about the basic tenets of the thesis.

Scientific conferences:

1. Professors and Teachers' Scientific Conference. Conference theme: "Portrait Images in Vakhtang Beselia's Art". Shota Rustaveli State University. 2008, 17 May, Batumi.
2. An International Conference - "The Humanities in Informational Society". Conference theme: "Object-material and Sensory Origins in Vakhtang Beselia's Art". Shota Rustaveli State University. 2010, 29-30 May, Batumi.
3. The First Scientific Conference of Doctorates of the Faculty of Humanities Dedicated to the 75-th Anniversary of Shota Rustaveli State University. Conference theme: "Esma Oniani's Painting in the 1960-70s". Shota Rustaveli State University. 2010, 30 October, Batumi.
4. The Second International Scientific Conference of Students for Master's and Doctoral Degree (Arts, Practice, Management). Conference theme: "Some Aspects in Esma Oniani's Painting". Arts Research Institute of Ilia State University. 2011, 23-25 May, Tbilisi.
5. Professors and Teachers' Scientific Conference. Conference theme: "Tamaz Khutsishvili's Genre Painting". Batumi Art Teaching University. 2011, 25 November, Batumi.
6. Republican Scientific Conference for Professors and Researchers - "XXI century Georgian Art in the World Context". Conference theme: "Istambul Series" in Gogi Chagelishvili's Art". Arts Research Institute of Ilia State University and Batumi Art Teaching University. 2012, 24-26 September, Batumi.

Scientific Publications:

1. "Portrait Images in Vakhtang Beselia's Art". Collection of Scientific Works - "The Studies of Art Criticism **I**", Publishing House - "Shota Rustaveli State University". 2008, Batumi.
2. "Object - material and Sensory Origins in Vakhtang Beselia's Art". Materials of the International Conference - "The Humanities in Informational Society" - **II**. Publishing House "Shota Rustaveli State University". 2010, Batumi.
3. "Stylistic Peculiarities of Esma Oniani's Creative Method". Collection of Scientific Works - "The Studies of Art Criticism **III**". Publishing House - "Universali". 2011, Tbilisi.
4. "Tamaz Khutsishvili's Genre Painting". Collection of Scientific Works - The Studies of Art Criticism **IV**". Publishing House "Art University". 2011, Batumi.
5. "Some Aspects of Esma Oniani's Painting". Arts Research Institute of Ilia State University. It was published in English in electronic collection of the Second International Scientific Conference of Students for Master's and Doctoral Degrees. 2012.
www.Iliauni.edu.ge.

C o n c l u s i o n

Thus, young artists, who appeared on a creative arena in the 1970s, significantly enriched the newest Georgian art. At a glance, at the beginning of their creative work, they did not make any cardinal changes in the artistic language, it seems they automatically continued their motion to the directions which had already been approbated in the second half of the 1950s. The problem of plastic interpretation of an artistic shape and space, compositional structure of a picture, the task of showing pure pictorial basic principles still remain as an actual problem for them, but gradually new nuances appear in their works; in particular, "restless" enthusiasm, expressiveness or dramatism of the 1950s, monumentalized and interpreted in a decorative aspect the scenes of Georgian mode of life of the 1960s in most cases are changed into the pictures with a chamber character, where the most important becomes a person's private world and deepness of showing feelings and opinions which are read with certain symbolic or romantic intonations.

Creative work of the artists of the 1970s was developing on a quite specific historical background. Signs of disorganization of the "period of stagnation" boded approaching of a new reality of "perestroika". Exactly at that time, at the end of the 70s and at the beginning of the 80s, when their creative work is more matured, in their works there are clearly seen such characteristic features as searching for the lost spiritual nature and a kind of "animation" of an inanimate world, bringing distinctive mystical feelings or strengthening the basic principles of intimacy, more intensively is seen the tendency of figurative generalization and abstracting shapes, there appear abstract compositions, biblical plots, etc. Exactly all these cleared the way to the novelties raised by the next generation of the 1980s (I. Farjiani, G. Bughadze, L. Choghoshvili and others). It's noteworthy that their appearance in Georgian art was the beginning of quite a new stage - post-modernist tendencies become more important, the interest towards a thematic picture increases, religious and mythological motives become actual, there are used different means of grotesque, allegories, symbols and so on. This interrelation of the generations evidently prove the matter of inharitability of Georgian art and accordingly defines the place of the artists of the 1970s in the whole picture of the development of Georgian art in the XX century.

The artists of the 70s don't represent the whole, monolithic group, they don't have any common program or artistic task, but it is indisputable that the best representatives of this generation are distinguished with certain individuality. Research of their creative work makes it clear that these artists have passed an interesting road of interrelatedness of the tradition and novelty; their worldview and artistic style are based on the synthesis of a refined taste and intellect.

Thus, in connection with historical and artistic aspects, creative work of the best representatives of the 70s may be defined as a distinctive transitional period on the road of the following renovation of the national artistic consciousness or its spiritual and essential consideration. Obviously, it is a sort of linking ring between the previous and the next stages and from its artistic and historical point of view it has got its own original image.